

MÔŽE BYŤ MIGRÁCIA UŽITOČNÁ PRE ROZVOJ?

Migračná kríza, ktorá zasiahla európsky kontinent, ovplyvnila fungovanie celého medzinárodného spoločenstva. V súvislosti s jej priebehom je pozornosť mnohokrát upriamená na otázky bezpečnosti či ekonomických vplyvov, ktoré so sebou vlny utečencov prinášajú. Nesmieme však zabúdať na humanitárnu a rozvojovú oblasť, ktorá je bez pochyb prepojená so súčasnými krízovými udalosťami. Jej sústredenie sa prevažne na problematiku zaobchádzania s migrantmi na ich ceste za slobodou mnohokrát nereflektuje skutkovú podstatu vzťahu medzi migráciou a rozvojom.

Samotná Európska komisia priznáva existenciu vzťahu medzi poskytnutím pomoci a zabránením šíreniu migračných tlakov. V súvislosti s migračnou krízou však naprieč európskym spektrom panuje široká škála názorov.

Poprední európski štátnici od začiatku krízy upozorňovali na potrebu prevencie, solidarity a ochrany, zvýšenie spolupráce s krajinami pôvodu migrácie či potrebu investovať do týchto krajín, skôr než sa z nich stanú nefunkčné štáty.

Otázkou, ktorá rozvíjala debatu, je však koherencia medzi migráciou a rozvojom, ktorá v Európskej únii nie je vyriešená. Na tento poznatok poukazuje aj štúdia Concordu, ktorá tvrdí, že rozvojové ciele sú v súčasnosti oslabené dôrazom Únie na bezpečnosť a európska rozvojová spolupráca smeruje skôr k zvládnutiu migračného manažmentu namiesto reálneho zamerania sa na riešenie dlhodobých problémov.

Slovenská republika ako členská krajina Európskej únie je taktiež zaan-

gažovaná do riešenia tohto problému. V otázke migračnej krízy však patrí medzi tranzitné krajiny, cez ktoré utečenci prechádzajú do svojej cieľovej destinácie. Vláda rázne odmietla utečenecké kvóty a do pomoci sa zapojila zvýšením počtu osôb prepravených do humanitárneho centra v Humennom, kde v priebehu posledných mesiacov prijala 149 Iráčanov a 58 Eritrejanov. Verejná mienka v krajine však naďalej zastáva značne negatívny postoj k otázke utečencov na území Slovenska, čo pramení prevažne z homogénneho rázu slovenskej spoločnosti.

Na druhej strane v krajine nachádzame iniciatívy, ktoré sa pomoc imigrantom na Slovensku či v jeho pohraničí snažia poskytnúť. Medzi ne patrí aj občianske združenie Liga pre ľudské práva, ktoré ponúka právne

poradenstvo pre cudzincov na území Slovenska. V novom čísle Pontis Digest nájdete rozhovor s jednou z jeho právničiek, Barborou Meššovou, ktorá odpovie na otázky otvorenosti slovenskej spoločnosti, pomoci Slovenska v čase utečeneckej krízy či možnosti prínosu utečencov pre chod našej spoločnosti.

Interview so spolupracovníkom Ústavu medzinárodných vzťahov v Prahe, Michalom Cenkerom, poukáže na silu informačného šumu pri

otázke migrácie, zloženie migračných vln či úlohu Slovenska pri prepájaní migrácie a rozvojovej pomoci.

Záverom môžeme podotknúť, že svetové spoločenstvo a Slovensko ako jeho súčasť stoja pred zásadnou otázkou, ako správne prepojiť väzbu migrácie a rozvojovej spolupráce či dokonca tento doposiaľ negatívne vnímaný jav premeniť na vzťah plný výhod pre obe strany. S istotou môžeme tvrdiť, že riešenie problému je možné dosiahnuť len pomocou

konštruktívneho dialógu a aktívnej spolupráce aktérov medzinárodného systému, či už Európskej únie s OSN alebo jednotlivých štátov. Je potrebné dodať, že fungovanie tohto prepojenia sa začína už pri postoji každého z nás, ktorý je potrebné sformulovať prejavom záujmu o nové informácie. Tie vám poskytuje aj nové číslo Pontis Digest. Prajem príjemné čítanie!

Andrea Ratkošová
stážistka Nadácie Pontis

INTERVIEW

Michal Cenker: Utečenectvo a migráciu ľudia vnímajú skôr emocionálne než racionálne

Michal Cenker, spolupracovník Ústavu medzinárodných vzťahov v Prahe

V správach sa mnohokrát stretávame s rôznymi číslami spojenými s otázkou migrácie. Kto je podľa vášho názoru najväčším skresľovateľom údajov týkajúcich sa príchodu migrantov do Európy?

Bohužiaľ, presné dáta sú pri téme migrácia vzácnosťou. Verejný diskurz pracuje so zjednodušenými argumentmi, ktoré často nemajú vôbec žiadnu oporu v empirickej realite. Na týchto domnienkach potom mnohí politici stavajú svoje tvrdenia a predvolebné sľuby. Na Slovensku, ale aj v zahraničí môžu zväčša počítať s tým, že verejnosť sa ochotne nechá prehovoriť, že migranti predstavujú apriórnu hrozbu. Žiaľ, veľké médiá taktiež často nedostatočne triedia overené informácie od fám. Celkovo tu teda máme značný informačný šum, pod ktorý sa podpisuje aj fakt, že utečenectvo a migráciu ľudia vnímajú skôr emocionálne než racionálne.

Zaujímajú sa prichádzajúci migranti o svoju cieľovú destináciu a jej postoj k migrácii? Spomeňme príklad Maďarska, keď vládna politika zaujíma odmietavý postoj voči prijímaniu imigrantov. Čísla však reflektujú, že ich žiadosti o azyl v krajine sú vysoké. S akými informáciami teda migranti do krajín prichádzajú? Ktoré ukazovatele sú pre nich najpodstatnejšie?

Do Európy prichádzajú rôzni migranti. Pracovní migranti a študenti zväčša dobre poznajú, kam idú. Ved' skôr ako prišli, museli si vybrať svoju cieľovú krajinu a vyriešiť množstvo byrokratických a logistických prekážok. Utečenci sú iná kategória. Oni odchádzajú proti svojej vôli a pod vplyvom udalostí, ktoré presahujú ich vlastné záujmy. Často nemajú prostriedky alebo čas zisťovať, kam pôjdu. Samozrejme, aj medzi nimi je obrovský rozdiel. Napríklad veľa utečencov zo Sýrie pochádzalo zo strednej alebo aj z vyššej vrstvy. Boli to ľudia, ktorí mali doma bežný prístup na internet, mali vysokoškolské vzdelanie, cestovali po svete. Z niektorých iných krajín, napríklad Nigeru či Somálska, prichádzajú mnohí, ktorí nemali takýto prístup k vzdelaniu a k informáciám o Európe, a tak môžu mať aj väčšiu tendenciu nekriticky prijímať mýty o Európe. Vo všeobecnosti je však pre migrantov podstatné ísť do krajiny, v ktorej budú cítiť, že si budú môcť naplniť svoje predstavy o živote. Spoločenské kontakty, pozna-

nie jazyka alebo samotné nastavenie imigračnej politiky krajín, samozrejme, zohrávajú svoju rolu. Avšak ako vidíme v prípade Maďarska, verejné politické vyhlásenia nemusia mať až taký významný vplyv, ako by sa mohlo zdať.

Aký je podľa vášho názoru pohľad slovenskej spoločnosti na migrantov? Je vzhľadom na informácie, ktoré sa k nej dostanú, naklonená pomoci alebo inklinuje k miernej xenofóbii?

Podľa prieskumov z minulej jesene sú asi dve tretiny Slovákov proti tomu, aby sme prijali akýchkoľvek utečencov. Väčší odpor cítia Slováci voči utečencom z Blízkeho východu a Afriky ako voči utečencom z Ukrajiny. Čo sa týka migrantov vo všeobecnosti, je to lepšie; ved' mnohí cudzinci pochádzajú z Česka alebo iných európskych krajín. V tomto prípade je tolerancia oveľa vyššia. Ako som však spomínal vyššie, nedostatok informácií a malý záujem po nich pátrať mnohých vedie ku skratkovitému uvažovaniu, pri ktorom prekladajú svoj strach z neznáma do rôznych prejavov latentného rasizmu či otvorenej xenofóbie.

Ako by mala migrantská kríza v budúcnosti ovplyvniť smerovanie slovenskej rozvojovej spolupráce?

V prvom rade by som chcel povedať, že tu nemáme migrantskú ani migračnú krízu. Môže to vyzeráť iba ako hra

so slovami, no slová sú v tejto téme veľmi dôležité. Popri tom, ako utečenci pred kamerami svetových televízií vystupujú z gumených člnov v Grécku alebo pešo kráčajú naprieč Srbskom, žijú nepovšimnute v európskych krajinách zhruba tri desiatky miliónov cudzincov, ktorí tam imigrovali a v rámci svojich možností sa zapájajú do každodenného života. Sú to milióny ľudí, ktorí vystúpili zo svojej komfortnej zóny a vykročili do väčšieho či menšieho neznáma – a boli úspešní. Migrácia je skôr príbehom nádeje ako krízy. Krízu spôsobil nezájum a apatia Európy voči diani u za svojimi hranicami, ako aj naivná predstava, že sa jej problémy vyriešia samy.

Teraz k otázke – najlepším rozvojom nástrojom je umožniť imigrantom zamestnať sa v dôstojných a bezpečných podmienkach za spravodlivú

odmenu a dať im možnosť časť tejto mzdy poselať svojim blízkym do krajín, odkiaľ prišli. V prípade spravodlivého prístupu k politickým inštitúciám, ako aj k ďalším spoločenským výdobytkom môže – okrem ekonomického kapitálu – dôjsť k prenosu sociálneho aj kultúrneho kapitálu od migranta k ľuďom, s ktorými je v kontakte. Migranti potrebujú mať možnosť byť na trhu práce flexibilní – cyklická migrácia im umožní udržiavať kontakty s prostredím, z ktorého vzišli, a zároveň sa vyhnú riziku ilegality. Takisto je dôležité zapájať členov diaspory do rozvojových intervencií v krajinách, odkiaľ prichádzajú. Často môže ísť o najväčších odborníkov na miestne pomery, ktorých znalosti však nik nevyužíva.

Slovenská rozvojová politika je veľmi malá, a tak nemá nejaký zásadný vplyv na chod krajín, v ktorých realizuje svoje

intervencie, avšak môže nastaviť svoje vlastné prostredie na to, aby podnecovala rozvoj.

Reflektuje alebo plánuje v sebe reflektovať slovenský rozpočet na rozvojovú pomoc problematiku migrantskej krízy?

Slovensko bude naďalej pokračovať vo svojom štipendijnom programe pre vysokoškolských študentov, do ktorého sa môžu zapájať aj študenti z krajín, v ktorých Slovensko realizuje svoju rozvojovú spoluprácu. Okrem toho bude Slovensko časť svojej humanitárnej pomoci sústreďovať do krajín Blízkeho východu, odkiaľ množstvo utečencov uteká do Európy.

Andrea Ratkošová
stážistka Nadácie Pontis

INTERVIEW

Alexandre Polack z Európskej komisie: Musíme zaistiť, aby migrácia pracovala pre rozvoj a rozvoj pre migráciu

Alexandre Polack, hovorca pre medzinárodnú spoluprácu, rozvoj, humanitárnu pomoc a krízové opatrenia, Európska komisia

Ako by ste definovali vzťah medzi financovaním rozvojovej spolupráce a prevenciou rozširovania migrácie? Myslíte si, že ciele EÚ v týchto dvoch sférach sa prekrývajú? Mala by EÚ ako celok alebo jej členské štáty využívať ODA ako nástroj na spomalenie migrácie?

Zahrnutie migračnej otázky do Agendy 2030 pre udržateľný rast, v ktorej bola migrácia uznaná za pozitívnu silu pre rozvojovú oblasť, vníma Európska komisia kladne. Môžeme pozorovať, že rozvojová spolupráca pomáha pochopiť kľúčové príčiny neregulárnej migrácie a núteného vysídľovania, no pomáha tiež pri budovaní kapacít našich partnerov. S cieľom zvýšiť pozitívny vplyv migrácie na rozvoj partnerských krajín je potrebný fungujúci súbor opatrení na to, aby migrácia začala pozitívne pôsobiť aj na samotný rozvoj.

Aké kroky podnikla Európska únia v priebehu posledných dvoch rokov v súvislosti s posilnením partnerstva s krajinami, ktoré sú dnes zdrojom migrácie?

Európska komisia je dnes najdôležitejším hráčom v oblasti migrácie a rozvoja. Nie je však jediným aktérom, a tak sa značné úsilie očakáva aj od samotných členských štátov. Okrem zvyšovania podpory našich partnerov vo všetkých oblastiach migrácie a manažmentu utečencov, ako aj riešenia otázky chudoby

Komisia posilnila partnerstvá s kľúčovými krajinami pôvodu, tranzitu a destinácie. Spomeňme napríklad minuloročný samit vo Vallette, ktorý združil lídrov Afriky a Európskej únie. Počas neho sa dohodlo na vysokom počte konkrétnych opatrení v oblasti migrácie. Vznik stabilizačného Núdzového trustového fondu a spoločné hľadanie koreňov neregulárnej migrácie a vysídlených osôb v Afrike môžeme považovať za vhodný príklad, ako Európska únia zintenzívňuje svoju kolektívnu odpoveď na výzvy, ktorým čelí africký a európsky kontinent. Trustový fond sa teda stáva doplnkovým nástrojom k už existujúcej rozvojovej asistencii smerujúcej od Európskej únie k regiónu Afriky.

Aký je súčasný stav tematického programu zameraného na spoluprácu s tretími krajinami v oblasti migrácie a azylu?

Tematický program Globálne verejné statky a výzvy (GPGC) v rámci svojho Inštrumentu rozvojovej spolupráce zahŕňa prepracovaný súbor opatrení venovaný migrácii a azylu. Celkový

orientačný rozpočet pre GPGC na obdobie 2014 – 2020 je 344 miliónov eur. Medzi jeho ciele patrí podpora efektívneho riadenia migrácie a mobility, zlepšenie v oblasti riadenia migračných tokov, zvýšenie pozitívneho vplyvu migrácie na rozvoj či celkové zlepšenie chápania migrácie a rozvoja.

Je možné, že neprimeraný dôraz oficiálnej rozvojovej spolupráce (ODA) na migračnú krízu môže ohroziť jej dlhodobé ciele?

Rozvojová spolupráca EÚ rieši migračné a utečenecké problémy po celé roky, ale je pravda, že v roku 2015 Únia zintenzívnila svoje úsilie v snahe účinnejšie riešiť výzvy a príležitosti migrácie. 1,8 miliardy eur z vyššie spomenutého trustového fondu podporí predovšetkým partnerské krajiny pri riešení ovládania neregulárnej migrácie a núteného vysídľovania prostredníctvom programov na ekonomický rozvoj a zlepšovania pracovných príležitostí, verejnej správy a zvyšovania stability.

Ako by ste zhodnotili samit EÚ-Afrika na Malte z pohľadu rozvojovej pomoci?

Samit vo Vallette bol dôležitou súčasťou európskej odpovede na pretrvávajúce tragické udalosti v Stredomorí, kde tisíce prisťahovalcov stratili svoje životy. Na tomto stretnutí africké a európske hlavy štátov spojili svoje sily a dohodli sa na konkrétnych opatreniach s cieľom prerušiť nebezpečné trasy a zachrániť ľudské životy. Stretnutie poukázalo

na úzke partnerstvo, zdieľanú solidaritu a zodpovednosť medzi oboma kontinentmi a stanovilo niekoľko konkrétnych opatrení na ich realizáciu.

Jedna z najnovších správ konfederácie Concord uvádza, že v Európskej únii v oblasti vývoja a migračnej prevažujú bezpečnostné a ekonomické záujmy. Súhlasíte s týmto názorom?

V súčasnosti sme svedkami krízovej situácie, keď v našich partnerských krajinách a v Európe sa väčší dôraz kladie na riešenie hlavných príčin vysídľovania a nebezpečných foriem neregulárnej migrácie.

EÚ sa dnes snaží silnejšie presadzovať spravodlivé a zodpovedné riadenie migrácie. Veríme, že to nie je rovnaké ako uvádzanie ekonomických alebo bezpečnostných záujmov na prvé miesto. Je to vec snahy o ovládnutie rozvojového potenciálu migrácie.

Aby však bolo možné riešiť základné príčiny nestability a neregulárnej migrácie, musíme podporovať našich partnerov, aby lepšie riadili migráciu v ich vlastnom záujme s využitím všetkých našich politík a nástrojov. Musíme spoločne zaistiť, aby migrácia pracovala pre rozvoj a rozvoj pre migráciu.

Andrea Ratkošová
stážistka Nadácie Pontis

JE EURÓPSKA EXTERNÁ MIGRAČNÁ POLITIKA KOHERENTNÁ S EURÓPSKÝMI ROZVOJOVÝMI CIEĽMI?

Rastúci prílev migrantov smerujúci na európsky kontinent priťahuje pozornosť politikov i médií, ktorí sa zaujímajú hlavne o status migrantov a utečencov či otázku ich akceptácie a vyhostenia. Na čo sa však často zabúda, je vzťah medzi migráciou a rozvojom, a to nielen v hostujúcej, ale aj domovskej krajine.

Prvoradé sú bezpečnostné a ekonomické záujmy

Európska únia sa už viac ako dekádu snaží prepojenie medzi migráciou

a rozvojom reflektovať pri vytváraní svojej migračnej politiky. Aj napriek týmto snahám sú v Únii na prvom mieste bezpečnostné a ekonomické záujmy. Dôraz, ktorý Únia kladie na hraničné kontroly a bezpečnosť, oslabuje podľa Platformy európskych rozvojových mimovládnych organizácií Concord jej možnosť dosiahnuť globálne rozvojové ciele, medzi ktoré patrí napríklad aj odstránenie chudoby či dodržiavanie ľudských práv.

Môže byť migrácia užitočná pre rozvoj?

Zvládnutie legálnych migračných tokov čoraz častejšie poukazuje na osobný ekonomický záujem Únie. Ten vedie k selektívnemu výberu vyššie kvalifikovanej pracovnej migrantskej sily, ktorá v rozvojových krajinách paralelne produkuje takzvaný odlev mozgov. Výsledkom je nesúlad medzi rozvojovými cieľmi a európskou externou migračnou politikou. Podľa Concordu však migrácia môže byť užitočná pre rozvoj a môže priniesť benefity nielen pre krajinu destinácie, ale aj krajinu pôvodu samotných migrantov. Súlad

medzi migráciou a rozvojom môžeme dosiahnuť, ak budeme dávať do centra pozornosti ľudí, ich práva a ašpirácie na dôstojný život s bojom proti systematickým problémom, ktoré vyvolávajú nedobrovoľnú migráciu.

Zatiaľ prijaté len nejasné návrhy

Snaha Únie o prepojenie migrácie s rozvojom vyústila v roku 2005 do takzvaného Globálneho prístupu k migrácii a mobilite, ktorý obsahuje množstvo nejasných návrhov zmien či už v krajinách tranzitu alebo pôvodu. Ani prijatie novej agendy v máji 2015 ako reakcie na narastajúci počet migrantov do Európy však nespĺnilo očakávania. Tá mala zaistiť lepšiu spoluprácu medzi politikami Únie, ktorých sa kríza dotkla, a tiež dôstojné zaobchádzanie s migrantmi.

Počet pravidelných a bezpečných migračných kanálov z rozvojových krajín do Únie vzrástol len o nízke percento. Dôležitá dimenzia migrácie Juh – Juh navyše opäť získava malú pozornosť v európskej agende, ktorá opätovne potvrdila pokračovanie prevažujúceho dôrazu na oblasť bezpečnosti.

Vôľa tretích krajín aktívne bojovať proti migrácii sa stala jednou z podmienok získania rozvojovej pomoci z Európskej únie. Závazky Únie – primárne poskytnutie rozvojovej pomoci, ktoré následne povedie k uľahčeniu získania víz – sú však v porovnaní s podmienkami, ktoré si Únia vyžaduje od tretích krajín, nedostatočné. Medzi tieto podmienky patrí napríklad posilnenie hraničných kontrol, spolupráca s agentúrou FRONTEX či podpis readmisných dohôd. Readmisné dohody sú bilaterálnymi zmluvami medzi EÚ a nečlenskou krajinou Únie, ich cieľom je uľahčiť vyhostenie nelegálnych imigrantov. V praxi je však získanie víz často limitované na skupinku najprivilegovanejších alebo najkvalifikovanejších občanov. Použitie readmisných dohôd ako podmienky na udelenie rozvojovej pomoci rovnako nie je v súlade s rozvojovými cieľmi Európskej únie. Koherentná rozvojová politika Únie sa preto naďalej javí ako vzdialený cieľ.

Výsledky stretnutia vo Vallette

Dôležitým míľnikom vzťahu rozvoja a migrácie sa stal samit vo Vallette medzi členskými štátmi Európskej

únie a niekoľkými africkými krajinami v novembri 2015. Únia na ňom zdôraznila svoj zámer aj naďalej pokračovať v integrácii kľúčových rozvojových cieľov do externej migračnej spolupráce s africkými krajinami. Deklarácia z Vallety obsahuje ciele, ktoré majú naštartovať socio-ekonomický rast v Afrike, posilniť diplomatické kroky na riešenie nestability a kríz v africkom regióne či podporiť budovanie štátu.

Financovanie rozvoja je zanedbávané na úkor bezpečnosti

V dohode však nachádzame aj mnoho medzier. Politici sa nedokázali zhodnúť na otázke rozšírenia migračných kanálov z rozvojových krajín či výške rozpočtu priradenej tomuto problému. Únia zavádza takzvaný Núdzový trustový fond v sume dvoch miliárd, ktorého výška podľa mnohých odborníkov v porovnaní s tureckým trojmiliardovým rozpočtom nebude dostatočná pre 25 afrických krajín. Tento fakt potvrdzuje skutočnosť, že financovanie rozvoja je zanedbávané na úkor bezpečnosti. No pozitívnu zmenou roku 2015 bolo prijatie Udržateľných rozvojových cieľov, pod ktoré sa podpísali všetky členské štáty Európskej únie a ktoré v sebe zahŕňajú potrebu zvládnutia migračných tokov tak, aby „nikto nezostal zanedbaný“.

Efektívnosťou smerom k riešeniam

Cieľom Európskej únie v otázke migrácie a rozvoja by preto mala byť

snaha o využitie pozitívnych aspektov migrácie, ako je cirkulácia kvalifikovaných migrantov, lacnejší, rýchlejší a bezpečnejší tok remitencií do krajín pôvodu či uľahčenie návratu kvalifikovaného obyvateľstva do týchto krajín. Únia by zároveň mala vedieť efektívne využiť existujúce Partnerstvo pre mobilitu z roku 2008, prostredníctvom ktorého by mala vytvoriť silnejšie prepojenie medzi vzdelaním, podnikaním a investičnými možnosťami. Partnerstvo by pomohlo zabezpečiť fungujúci legálny rámec pre mobilitu, ktorý by v krajinách umožnil namiesto odlevu kvalifikovaných síl ich návrat či prílev nových síl.

Politiky Európskej únie týkajúce sa vzťahu migrácie a rozvoja sú čoraz viac orientované na prevenciu migrácie do Európy. Propagujú návrat migrantov do krajín pôvodu a podnecujú ich, aby kontrolovali migračné toky podľa záujmov európskych krajín namiesto toho, aby podnietili potenciál migrácie pre rozvoj, rozvoj krajín pôvodu, hostujúcich krajín či migrantov samotných. Únia preto bude v nasledujúcom období stáť pred neľahkou výzvou efektívneho využitia migrácie pre rozvoj. Vzhľadom na vysoké počty prichádzajúcich migrantov a odmietavé postoje voči ich prijatiu zo strany niektorých členských štátov je otázne, ako bude možné vyriešiť túto, bohužiaľ, na druhú koľaj odsúvanú otázku.

Spracovala Andrea Ratkošová
na základe reportu **Concordu**

INTERVIEW

Barbora Meššová: Hlavnou prekážkou pri integrácii utečencov do našej spoločnosti je nedostatok pozornosti, ktorú ich integrácii venuje štát

Barbora Meššová, právnička, ktorá pracuje s utečencami a cudzincami na Slovensku a pôsobí v Lige za ľudské práva. Venuje sa oblasti azylového a imigračného práva

Čomu sa venuje Liga za ľudské práva?

Liga za ľudské práva je občianske združenie právnikov a advokátov, ktoré sa venuje právnomu poradenstvu cudzincov na Slovensku vrátane utečencov. Tým, ktorí si nemôžu dovoliť právnika, ale potrebujú právnu pomoc, pomáhame aj s právnym zastúpením. Napríklad ak cudzinec z nejakého dôvodu neuspel v konaní o pobyte, azyle či o občianstve alebo sankcia uložená administratívnym vyhostením či zaistením je príliš prísna a nezohľadňuje jeho osobnú situáciu, zastupujeme ho aj v opravnom konaní.

Cudzincom na Slovensku pomáhame s porozumením a uplatnením ich práv a, samozrejme, aj ich povinností. Snažíme sa rozvíjať slovenskú právnu prax, aby odrážala aktuálnu judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, ale aj Súdneho dvora EÚ. Zároveň sa venujeme monitorovaniu práv migrantov, ktorí sú na Slovensku v zaistení, ale aj advokácii, pripomienkovaniu zákonov, politik a usilujeme sa vplývať na zmeny v aplikačnej praxi. Občas organizujeme

aj malé zbierky konkrétnej pomoci pre našich klientov. Snažíme sa pomáhať najmä v situáciách, v ktorých málokto pomáha. Naša filozofia pomoci je postavená na posilnení postavenia cudzincov, ktorých sa snažíme podporiť, aby zvládli riešenie svojich problémov sami.

Ako reflektujete pomoc Slovenska v čase utečeneckej krízy utečencom?

Slovensko by prostredníctvom svojich volených predstaviteľov mohlo byť lídrom aj v iných témach a iniciatívach, nielen pri odmietaní systému kvót. Ako krajina, ktorá nie je zaťažená súčasnou migračnou vlnou, by sme mali ukázať viac solidarity než len v symbolických číslach. Slovensko by sa ako budúca predsedníčka krajina Európskej únie malo viac angažovať v príprave konštruktívnych riešení, ako je napríklad príprava a naštartovanie celoeurópskeho presídľovacieho programu, otvorenie ďalších legálnych ciest najmä pre študentov a chorých ľudí.

Nemali by sme sa stavať na roveň krajinám ako Maďarsko, ktoré proti migrantom od jari 2015 robilo negatívnu vládnu kampaň proti imigrantom, na obranu proti utečencom postavilo plot a neváhalo použiť ani slzotvorný plyn a vodné delá. Na tom naozaj niet čo obdivovať. Dôležitou úlohou politikov je zodpovedne a pravdivo informovať o migrantoch a utečencoch a transparentne predstavovať podrobnosti o prijatých plánoch. Verejnosť by mala byť angažovaná ako súčasť týchto riešení.

Kolko žiadateľov o azyl evidovalo Slovensko za rok 2015?

Za rok 2015 požiadalo o azyl na Slovensku 330 ľudí. Tento nízky počet svedčí o tom, že súčasná migračná vlna utečencov a cudzincov, ktorí prichádzajú balkánskou cestou, sa nás veľmi nedotkla. Samozrejme, nízke číslo súvisí najmä s našou geografickou polohou, keď strážiame len 98-kilometrovú hranicu Európskej únie s Ukrajinou. Za ostatných pár rokov boli čísla tiež dosť nízke. V roku 2014 sme mali 331 žiadateľov o azyl a v roku 2013 ich bolo 441. Od roku 2007 počet žiadateľov o azyl ročne neprekročil tisícku.

Ako sa na Slovensku postupuje v prípade odchytených ľudí na našich hraniciach?

V prípade zadržania cudzinca, ktorý nemá potrebné povolenie na pobyt, na území Slovenska cudzinecká alebo hraničná polícia zabezpečí prítomnosť tlmočníka v jazyku, aby sa spolu dohodli. Polícia zabezpečí prehliadku takéhoto cudzinca, aby sa uistila, že u seba nemá nebezpečné predmety. V mnohých prípadoch je úplne najpotrebnejšie zabezpečiť zdravotnú starostlivosť, pitný režim a stravu, pretože cudzinci bývajú po ceste vyčerpaní, dehydrovaní a vyhľadovaní. Polícia za pomoci tlmočníka poučí cudzinca o jeho právach a povinnostiach a vysvetlí mu, že sa dopustil neoprávneného vstupu alebo pobytu na Slovensku. Nasleduje

jeho vypočutie, počas ktorého polícia zisťuje, akou trasou a z akých dôvodov cudzinec neoprávnene do našej krajiny pricestoval, prečo opustil svoju krajinu pôvodu a aký bol cieľ jeho cesty.

Pokiaľ cudzinec počas konania na polícii požiada o azyl na Slovensku, slovenské štátne orgány začnú v jeho veci azylové konanie. Ak sa v azylovom konaní zistí, že o jeho žiadosti má rozhodovať iná krajina, slovenské úrady požiadajú o jeho prevzatie.

Ak cudzinec o azyl nežiada a nemá iný dôvod, pre ktorý by sa mohol na Slovensku zdržiavať, polícia začne konať o jeho vyhostení. Buď mu určí lehotu na dobrovoľné vycestovanie zo Slovenska, alebo polícia priamo vykoná jeho vyhostenie. Vyhostenie sa vykonáva spravidla do krajiny, odkiaľ k nám cudzinec nelegálne prišiel, alebo do krajiny jeho pôvodu.

Niektorí cudzinci na Slovensku ostali. Akí medzi nami žijú a v čom sú prínosom?

Mnohí cudzinci na Slovensku ostávajú. Majú tu prácu, podnikanie, založili

si rodinu a sú vďační za príležitosť, ktorú im Slovensko poskytlo. Cudzinci sú často malými podnikateľmi a vytvárajú aj pracovné miesta pre Slovákov. Sú obohatením krajiny po kultúrnej stránke, prinášajú inovatívne myšlienky a nápady. Sprostredkujú nám tiež poznanie kúska ich sveta, a tak za zaujímavosťami ich kultúry, ale aj kuchyne nemusíme cestovať mimo Slovenska. Často sú to šikovní športovci alebo umelci a neskôr reprezentujú Slovensko aj v zahraničí. Hlavnou prekážkou pri integrácii utečencov do spoločnosti je nedostatok pozornosti, ktorú ich integrácii venuje štát. Na jednej strane štát vyhlasuje, že chce zabrániť getoizácii, na druhej strane do integrácie utečencov investuje len veľmi málo. Nejde len o nedostatok finančných prostriedkov, ale najmä o neexistenciu podrobného integračného programu, ktorý by premietol do jednotlivých zákonov individuálne nároky, ale aj povinnosti utečencov v súvislosti s integráciou.

Napríklad by zakotvil výšku a čas poskytovania tzv. integračného príspevku, ktorý by bol začlenený do existujúceho systému sociálneho zabezpečenia

vo forme vyrovnávacieho opatrenia, alebo vytvoril podmienky na zabezpečenie kvalitných a dostupných certifikovaných kurzov slovenského jazyka, podmienky na bývanie v tzv. sociálnych bytoch. Slováci sa pri riešení mnohých životných otázok opierajú o sociálne siete, ktoré sú veľmi silným podporným mechanizmom nielen pri hľadaní práce, ubytovania, ale aj ako psychická podpora. Toto mnohým utečencom chýba, pretože aj komunit cudzincov je Slovensku zatiaľ len veľmi málo. Utečenci sa usilujú aspoň o zlúčenie s najbližšími členmi rodiny. Vybavenie ich príchodu na Slovensko je však často náročné a zdĺhavé. V prípade jedného klienta sa zlúčenie rodiny podarilo až po dlhých ôsmich rokoch, keď konečne mohol znovu vidieť svoje dcéry. Podpora rodinného zázemia často chýba aj mladým jednotlivcom, ktorí sa v prvom rade musia postarať o svoje prežitie a až potom môžu pomýšľať na dokončenie si stredoškolského alebo vysokoškolského vzdelania.

Petra Nagyová

bývalá PR manažérka Nadácie Pontis